

בוודאי יכולנו למנוע את מילחמת אוקטובר במיקרה זה, מילחמת אוקטובר לא היתה מתרחשת כלל.

אבנרי: האם נכון שהחלטת את החלטתך הסופית (לפתוח במילחמה) אחרי ששמעת על מצע מיפלת העבודה, שכלל את ההחלטה להים את העיר ימית? **סאראת:** לא, אבל אני לך, אורי — ימית היתה אחד המניעים העיקריים להחלטתי בעניין מילחמת אוקטובר. מפני שזה חלק מן ההשפלה, ולא רק מן המפלה — להקים עיר חדשה על האדמה שלי! זה היה אחד הגורמים החשובים.

אבנרי: מה יקרה בימית, אחרי שישראל תחזיר את השטח?

סאראת: אני מתכנן את המשך קיומה של העיר, עם נמל. אני מתכוון לבנות שם נמל, ועיר של לפחות מאה אלף איש — לפחות!

מייד אחרי שהעיר תעבור לידינו, מייד היא תאוכלסו **אבנרי:** זה יהיה רגע פסיכולוגי מכריע בישראל, כאשר הטלוויזיה תראה את המצרים נכנסים לבתי ימית. כמה נאומים נאמתי (בכנסת) נגד הקמת ימית!

לפני שבועיים היה לנו ויכוח בכנסת, ואחד השרים — השר נסים — אמר שיש עכשיו קונסנוס של 110 חברי כנסת, מתוך 120, שלעולם לא תקום מדינה פלסטינית, ושלעולם לא נחזור לגבולות הקודמים. אמרתי לו בקריאת בנינים: הרשה לי להזכיר לך שהיה בשעתו קונסנוס של 110 חברי כנסת שלעולם לא תוחזר פיתחת-רפיה למצריים.

סאראת: (צחק) נכון.

בגין אמר לי, באחת הפגישות שלנו, באסואן, לא — באלכסנדריה, שההתנחלויות בסיני יירדו עימו לקבר לקבר שלו.

אבנרי: הוא גם הכריז פעם, לפני היוזמה שלך, שהוא רוצה להיקבר שם, באחת ההתנחלויות בצפון-סיני.

הרשה לי לשאול אותך שאלה אחרת: האם היית בא לירושלים, בנובמבר 1977, לולא היתה קודם לכן השיחה של חסן תוהמי עם משה דיין, שבה הובטח לך שישראל מוכנה להחזיר את כל סיני?

סאראת: אין לזה שום קשר עם הביקור שלי. שום קשר ביכלל.

תן לי לספר לך איך זה קרה.

בסברואר 1977 ביקרתי בפעם הראשונה אצל קארטר, חודש אחד בלבד אחרי שבשבתו כנשיא. הסכמנו בינינו שיש להמשיך בתהליך השלום, שבו התחילו לפנינו ניוטון קיסינג'ר וטורדיקסינג'ר, בשעתו. כשפתחנו בתהליך זה, הוסכם שיש לטפל בהשגת הסדר כולל, אחרי הסכם ההפרדה השני.

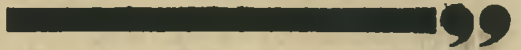
ובכן, השגנו את הסכמי-ההפרדה השני בתקופת-הכהונה של פורדיקסינג'ר, וכאשר נפגשתי עם קארטר, אחרי בחירתו, הסתבר לי שהנרי קיסינג'ר תידרך אותו היטב. קארטר אמר לי: אני מבין שהסכמת עם פורד שהצעד הבא יהיה השגת הסדר כולל, זאת אומרת ז'נבה. אמרתי: כן.

התחלנו בהכנות. זה היה בפברואר 1977, כפי שאמרתי לך. בסוף קיץ 1977 היה ברור לגמרי שברית-המועצות יחד עם סוריה ואש"ף, מתמרנת כדי שלא לכנס את ועידת-ז'נבה, מפני שידעה כי הגורם היחידי שיש לו השפעה על ישראל הוא ארצות-הברית, ולא ברית-המועצות או מעצמה אחרת. הסובייטית פחדו שההסדר שיושג יזקף לזכות ארצות-הברית, וביחוד לאור העובדה שהיו לי יחסים טובים עם ארצות-הברית. מצריים היא המפתח לכל העניין, ואנחנו השגנו ביחד (עם ארצות-הברית) את הסכמי-ההפרדה, הראשון השני.

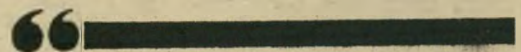
היה ברור לי שעמיתי בעולם הערבי אינם רוצים בוועידת-ז'נבה, ומתמרנים רק כדי להרוויח זמן. גם קארטר הרגיש כזה.

היה ברור לי שמשום כך נחזור למצב של "לא שלום ולא מילחמה", שהוא מסוכן מאד עבורנו, אך נעים מאד לניצים בישראל.

כשזה הסתבר לי לגמרי, באותה עת...

ימית היתה אחד המניעים העיקריים להחלטתי בעניין מילחמת אוקטובר

סליחה, אורי, שכחתי מה היתה השאלה שלך. **אבנרי:** דיברנו על הקשר עם שיחת תוהמי-דיין. **סאראת:** אה, כן.

בסוף הקיץ, כשנוכחתי לדעת שתהליך השלום נכנס למבוי תוהם, מפני שאחד השותפים העיקריים מתמרן כדי שוועידת-ז'נבה לא תכונס כלל, ביגלל הסיבה ה-

הכוונה היא למצע-הבחירות שקיבלה מיפלת העבודה ב-1973, ובו הכריזה לראשונה על ההחלטה להקים את העיר ימית. המצע נוסח על-ידי ישראל גלילי, אחרי שמשוה דיין הגיש אולטימטום ואיים לפרוש מן המיפלתה אם לא יוחלט על הקמת ימית.

אלי-סאראת אחרי נאומי הדיסטורבי כנסת, בין קצ'ד, שאיד זנבין

שיכנע אותי שבגין הוא כן, ושנית, שהוא די חזק. אז התחלתי לתכנן.

לפני ביקורי אצל צ'אוס'סקו קיבלתי איגרת אישית מקארטר. במכתב זה, שהיה כתוב בכתב-ידו, הוא הניח לפני את כל פרטי המצב. לא הייתי זקוק לקארטר כדי שיסביר לי מה המצב, כי אני חי כאן, במרחב הזה. קארטר הבין שמה שקורה, בינינו, הערבים, הוא הרבה יותר גרוע מאשר מה שקורה בינינו ובין ישראל. זוהי המסקנה שקארטר הגיע אליה. התחלתי לחשוב על תשובתי לקארטר, וכתבתי: "יש צורך בפעולה נועזת."

אבנרי: אמרת זאת במכתב הזה?

סאראת: כן, בכתב-היד שלי, במיכתבי לקארטר. אינו פעולה נועזת? עדיין לא ידעתי. זה היה בתוך ההכרה שלי, כאשר קראתי שבגין ביקר אצל צ'אוס'סקו, שאלתי את צ'אוס'סקו מייד אם אני יכול לבוא ולבקר אותו.

אתה יודע שיש שם מחוז בשם סיני? מחוז סינייה. ברומניה.

אבנרי: באמת?

סאראת: כן! יש שם מחוז בשם סינייה. מדוע הוא נקרא כך? מפני שמלך רומניה בנה שם שני מינורים, לפי הדגם של סנטה-קטרניה. לכן זה נקרא סינייה, ברומניה.

המחוז הזה הוא הררי, ירוק. יש שם הרים כמו בטירול באוסטריה. זהו אחד המקומות היפים ביותר בעולם כולו. אני אוהב אותו, גם מפני שזה נקרא סינייה.

יש גם שני ארמונות שנבנו על-ידי המלך. אחד הוא ארמון לאורחים, ותמיד, כשאני מבקר ברומניה, אני מתבודד שם במשך יומיים או משהו כזה, ביגלל ההרים הירוקים. זה משהו נהדר. ובכן, מייד שלחתי מיכתב לצ'אוס'סקו. הוא ענה ש-אני אתקבל בברכה בכל עת שתראה לי, ואני נסעתי. אחרי שצ'אוס'סקו שיכנע אותי, התחלתי לחשוב על פרטי היוזמה שלי, אותה, "פעולה נועזת" שלי, שעל הצורך בה כתבתי לקארטר. באותה שעה זה לא היה עדיין מגובש.

אבנרי: ברומניה.

סאראת: לא ברומניה, לא ברומניה זה לא היה עדיין מגובש.

זה התחיל להתגבש אצלי, חלקית, בשמי תורכיה. נסעתי באותה עת מרומניה לאיראן, לבקר את השאה, והטיסה ארכה כחמש שעות, מבוקרשט לטהראן. סגנו מעל לתורכיה שלי, מעל להרי אררט. אני זוכר שהבטתי מבעד לחלון בהרי אררט, כי — איני יודע אם אתה יודע זאת או לא — שם היה המבול במונזו של נוח, והתיבה של נוח היתה שם, על הר אררט. ובכן, הסתכלתי דרך החלון, וכל העניין התחיל להתגבש בראשי.

אולם לא הגעתי לשום דבר סופי עד שחזרתי לקהיר. בדרך ביקרתי אצל השאה, ולאחר מכן, בסעודיה, אצל המלך, חזרתי למצריים, ושם גיבשתי סופית את הרעיון של יוזמתי.

אבנרי: אני סבור שאין לזה תקדים היסטורי בכלל.

סאראת: ביכלל.

אבנרי: כתבתי בשעתו שהדבר היחידי שאני יכול להשוותו לביקור זה הוא דריכת האדם הראשון על אדמת הירח.

סאראת: כן.

אבנרי: הייתי רוצה להציג לך שאלה היפותטית:

פשוטה שברית-המועצות אינה רוצה לתת לארצות-הברית נקודת-זכות כלשהי, ושהיא רוצה לקבל את החלק שלה בעניין — שלחתי את תוהמי להיפגש עם דיין, לשיחה על ועידת-ז'נבה.

אבנרי: כן?

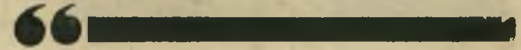
סאראת: ועידת-ז'נבה! על זה ולא שום עניין אחר, ביגלל הסיבה הפשוטה שעד אוקטובר, עד סוף אוקטובר וראשית נובמבר, ביכלל לא היה לי שום רעיון של יוזמה ושל פעולה בירושלים.

תן לי לספר לך זאת: בשיחה שלי עם הנשיא קארטר, בפברואר 1977, כאשר קיימנו בינינו את הדיון הראשון, היה הסעיף השני בסדר-היום שלנו "מהות השלום". זאת היתה הכותרת: מהות השלום.

זה היה חלק מן ההשפלה - להקים עיר על האדמה שלי!

כאשר שאל אותי הנשיא קארטר: "למה שלא יהיה לכם יחסים נורמליים עם ישראל?" אמרתי לו: "פתיחתי ביוזמת-השלום הראשונה שלי ב-1971, ואילו היו ארצות-הברית וישראל מקשיבות לי אז, לא היתה פורצת מילחמת-אוקטובר."

"אולם, הוספתי, תן לי להגיד לך, בכל הכנות, אדוני הנשיא — אחרי המישים שנה, ארבע מילחמות, גיוס, שינאה, מרידות — איני יכול לבוא לפתע אל עמי ולהגיד לו: בואו נכונן יחסים נורמליים עם ישראל. והרי הם מחזיקים בשטחים ערביים!"

"המכסימום שאני יכול לעשות זה שאם נשיג הסכם על הנסיגה מן השטחים שנכבשו ב-1967, אני מוכן תוך חמש שנים — נקבע את התאריך בהסכם, ונגיד: ביום זה וזה, אחרי חמש שנים, נשב יחד ונכונן יחסים נורמליים."

זה היה בפברואר 1977, היוזמה שלי היתה בנובמבר 1977. תראה איזה שינוי חל בינתיים!

זאת היתה דעתי — שלא אוכל להביא את עמי לכונן יחסים נורמליים עם ישראל. אני עצמי גדלתי והייתי מגויס נגד ישראל. אני עצמי.

כאשר היה ברור לי לגמרי שמתמרנים כדי למנוע את כינוס ועידת-ז'נבה, שלחתי את תוהמי להיפגש עם דיין, ואם דיין או מישהו אחר אומר שדובר שם על משהו מילבד ז'נבה — הם טועים.

לגמרי לא! באותה עת, שום דבר אחר לא היה ביכלל בראשי.

אילו אמר לי מישהו אז — זה היה בחודש אוקטובר — אילו אמר לי מישהו אז: אתה תעשה את זה בנובמבר — הייתי אומר לו: אתה מטורף! (צחק רס). מה, אני אלך לירושלים? באמת!

לא, לא היה שום קשר.

אבנרי: אם כן, באיזה רגע עלה בך הרעיון? **סאראת:** הרעיון של היוזמה? אחרי שצ'אוס'סקו